

Починає оповідати Волтер Гартрайт, учитель малювання з Клементс-Інна

— I —

Це оповідь про те, що може витерпіти жінка й чого може добитися чоловік.

Якби машина правосуддя справді глибоко та безсторонньо розбирала кожну підозрілу справу, якби, лише помірно підмащена золотом, неухильно провадила кожне судове слідство, то події, зображені на цих сторінках, здобули б, напевне, широкий розголос під час судового процесу.

Але в деяких випадках закон і досі, хоч як крути, зостається на-
йнятим слугою товстого гаманця, тож і ця історія буде вперше роз-
казана тільки тут. Десь так, як раніше її міг почути суддя, зараз її по-
чує читач. Жодна з істотних обставин, стосовних до розкриття цієї
справи, од її початку й до кінця, не буде тут відтворена на підставі
чуток. Коли Волтер Гартрайт, що пише ці вступні рядки, опиняти-
меться більше, ніж інші до подій, про які мова, він розповідатиме
про них сам. Коли ж він не буде учасником подій, то поступиться
місцем оповідача тим, хто особисто знайомий з обставинами
справи і хто так само точно й правдиво продовжить його працю.

Отже, оповідачів цієї історії буде кілька душ — як на суді ви-
ступає кілька свідків; і мета в обох випадках одна: щонайточніше
та щонайдокладніше висвітлити правду і простежити хід подій
в цілому, дозволяючи живим їх свідкам, кожному своєю чергою,
розвідісти про почуте й побачене.

Послухаймо спочатку Волтера Гартрайта, двадцятисімиліт-
нього вчителя малювання.

二线城市

Був останній день липня. Спливало довге, спекотне літо, і ми, змо-
рені блукальці лондонських бруківок, подумували вже про тіні від
хмар над сільськими ланами та про осінні леготи на узбережжі.

Що ж до мене, сердешного, то літо, минаючи, лишало мене
в кепському здоров'ї, не в кращому настрої і, сказати правду,
майже без грошей. Протягом року ятратив свій заробіток не так
обачно, як завжди, і через те розкошування мусив нині перебути
ощадливу осінь між материним котеджем у Гемпстеді й моєю
власною кімнатою в Лондоні.

Пам'ятаю, вечір був тихий, хмарний, лондонська задуха злягла
ще тяжче й вуличний гамір помалу завмирав. Серце великого
міста і маленьке мое неначе билися в унісон, дедалі млявіше, при-
гасаючи разом із вечірньою загравою. Я відірвався від книжки,
над якою більше мріяв, ніж читав її, і вийшов із будинку, аби

податися за місто подихати вечоровою прохолодою. Був якраз один із двох вечорів, що їх я зазвичай пробував із матір'ю та сестрою. Тож я попростиував у північному напрямку, до Гемпстеда.

Тут необхідно згадати, що батько мій помер за кілька років до подій, про які я пишу, і що з п'ятьох дітей живі лишилися тільки сестра Сара та я. Батько теж був учитель малювання. Роботяжний і заповзятий, він мав великий успіх; ніжно люблячи свою родину й турбуючись про її майбутнє, бо ж, крім його заробітку, не мали на що жити, батько зразу після одруження застрахував своє життя на значно більшу суму, ніж це роблять інші. Завдяки його дивовижній розважності й самовіданості мати з сестрою могли й по його смерті не бідувати, як не бідували, допоки він жив. Уроки батькові дісталися мені в спадок, і як мені було не тішитися таким початком моого самостійного життя.

Тихі відблиски заграви ще догоряли на найвищих пагорбах, а Лондон унизу вже потонув у темному морі захмареної ночі, коли я підійшов до хвіртки матусиного котеджу. Не встиг я подзвонити, як двері розчахнулись, і замість служниці на порозі з'явився мій шановний приятель, професор Песка, італієць. Він радісно кинувся мені назустріч, пронизливо вигукуючи щось схоже на англійське привітання. Професор і сам собою, і з огляду на подальші події, заслуговує на честь бути представленим читачеві. Волею випадку саме з нього почалась та загадкова родина історія, про яку піде мова на цих сторінках.

Познайомилися ми з професором Пескою в одному багатому домі, де він давав уроки своєї рідної мови, а я — малювання. Про його минуле я тільки й знат, що колись він був викладачем у Падуанському університеті, мусив виїхати з Італії «через політику» (що це означало, він ніколи нікому не пояснював), а тепер ось уже багато років був шанованим викладачем чужоземних мов у Лондоні.

Хоч і не карлик у справжньому розумінні слова, адже з голови до п'ят він був напрочуд пропорційно збудований, Песка був чи не найменший чоловічок, якого я будь-коли бачив не на сцені, а в житті. Привертаючи до себе увагу вже самою своєю зовнішністю, він вирізнявся з-поміж інших смертних ще й нешкідливим

дивацтвом. Головною метою його життя стало прагнення зробитися ширим англійцем, аби цим виказати свою вдачність країні, де він знайшов притулок і засоби для існування. Щоб зробити приємність англійському народові, професор вічно носив із собою парасольку й ходив у циліндрі та гетрах. Але цього було замало. Він жадав не тільки виглядати англійцем, а й дотримуватися всіх англійських звичаїв та розваг. Гадаючи, що ми вирізняємося особливою любов'ю до спорту, цей чоловічок по простоті душевній віддавався всім нашим національним спортивним забавам, твердо переконаний, що їх можна осiąсти єдиним зусиллям волі, достату так, як він призвичайвся до гетрів та циліндра.

Я сам не раз бачив, як він сліпо важив своїми кінцівками на лисичому полюванні чи на крикетному полі. А одного разу мені довелося стати свідком, як він, так само сліпо, ризикнув своїм життям на морі біля Брайтонського пляжу.

Ми здибалися там випадково й пішли разом купатись. Коли б ми зайнялися якимось суто англійським видом спорту, я вже б, річ звісна, не випускав професора з очей, та оскільки чужоземці почуються у воді незгірш англійців, я і в голову не покладав собі, що й мистецтво плавання належить до тих спортивних вправ, котрі Песка вважає за можливе опанувати зразу, одним нападом. Ми попливали від берега, та скоро я завважив, що мій приятель відстав. Я обернувся. З жахом і подивом я побачив самі дві білі ручки між собою та берегом — вони майнули і вмить щезли. Я пірнув за ним: бідолашний чоловічок лежав собі, скрутівшись калачиком, у виїмці на дні й здавався таким крихітним, яким я його ніколи не бачив. Я витяг його на поверхню, свіже повітря повернуло його до життя, і з моєю поміччю він піднявся по східцях до своєї кабінки. Професор ще й не оклигав як слід, а вже на нього знов нашла та мана — дивовижне переконання, що він таки вміє плавати. Ще цокочучи зубами, він непевно осміхнувся і заявив, що то, «мабуть, була судома». А коли оговтався цілком, то приеднався до мене на пляжі, і тут його палка південна вдача миттю взяла гору над штучною англійською стриманістю. Він просто оглушив мене нестримним потоком слів гарячущої італійської